

Д'яконова, І.І. Визначення методичних підходів до оцінки фінансової стабільності банківської системи [Текст] / І.І. Д'яконова, М.В. Вовк // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: зб. тез доп. III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2008. – С. 25-27.

*І.І. Д'яконова, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"
М.В. Вовк, Національний банк України*

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Банківські та фінансові кризи кінця XX – початку XXI ст. підтверджують глобалізаційні тенденції в розвитку економічних систем світу. Тому, відпрацювання уніфікованих підходів до оцінки можливостей розвитку кризи сьогодні є надзвичайно актуальним. Нещодавно Міжнародний валютний фонд запропонував методичні вказівки для розрахунку показників фінансової стабільності. В основу цієї роботи були покладені результати десятирічних пошуків провідних науковців всього світу. Сьогодні показники фінансової стабільності використовуються переважно для визначення загальносвітових дисбалансів і виявлення основних чинників виникнення та можливих каналів розповсюдження криз.

Однак, на наш погляд, такі показники органи банківського нагляду повинні використовувати для порівняння рівня розвитку власних банківських систем на тлі світових тенденцій.

Очевидно, що в умовах ринкової економіки принцип забезпечення конкурентних засад є одним із пріоритетних. Так, з метою оцінки концентрації можуть використовуватися різні однорідні групи.

Основним показником визначення рівня концентрації є індекс Херфінадаля-Хіршмена. Цей індекс являє собою суму квадратів ринкових часток всіх банків, що розраховується за формулою:

$$H = \sum_{i=1}^N (Y_i)^2, \quad (1)$$

де Y – питома вага окремого показника в загальній сукупності;
 i – порядковий номер показника.

За рахунок використання ринкових часток цей індекс підкреслює вагомість великих банків в загальній сукупності. Більш високе значення індексу вказує на більшу концентрацію. При відсутності концентрації, коли кожен із 100 банків має однакову ринкову частку в розмірі одного процента, значення $H = 100$. І, навпаки, при абсолютній концентрації, коли одна компанія має 100-процентну частку ринку, $H = 10\ 000$, тобто індекс для монополії дорівнює $100 \cdot 100 = 10\ 000$.

Динаміка прийнятого в міжнародній практиці індексу Херфіндаля-Хіршмана (ІХХ) для України свідчить про незначний рівень концентрації активів, зобов'язань та капіталу (табл. 1).

Однак нині спостерігається зменшення монопольних тенденцій у банківському секторі. ІХХ за зобов'язаннями зменшився на 0,0052 пункта, за активами – на 0,0043 пункта.

Таблиця 1

Показники концентрації банківської системи України в 2005-2007 рр.
(індекс Херфіндаля-Хіршмана)

Індекс Херфіндаля-Хіршмана	Рік	2005	2006	2007
	Сукупний капітал банків		0,0272	0,0274
Активи банківської системи		0,0389	0,0373	0,0346
Зобов'язання банків		0,0410	0,0385	0,0358

Незважаючи на те, що середовище у банківській системі України дуже конкурентне, жоден із банків не має домінуючої позиції в окремій сфері діяльності. Рівень концентрації банківської системи в середньому знаходиться на рівні 1999 р. для банківської системи Європи.

При цьому тенденція зростання індексу в країнах Європейського валютного союзу свідчить про зниження конкуренції в банківському секторі і зростанні незначних монопольних тенденцій (табл. 2).

Таблиця 2

Показники концентрації банківського сектора Єврозони в 1999-2006 рр.
(індекс Херфіндаля-Хіршмана)

Показник	Рік	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	Індекс Херфіндаля-Хіршмана		00,062	00,0066	00,0068	00,0067	00,0070	00,0072	00,0078

На підставі такого порівняння можна говорити про потенціал для банківської системи України щодо розширення її кількісних та якісних параметрів. Однак сьогодні мова повинна йти про відпрацювання системи індикаторів фінансової стабільності всієї банківської системи, що дасть можливість виявити доцільність такого розширення та його напрями. Такий аналіз, на наш погляд, має проводитися органами банківського нагляду в Україні, в основу роботи яких мають бути покладені такі послідовні дії:

1. Враховуючи, що однією із характеристик банківської системи є її інтегрованість до кредитної та економічної системи, необхідно відпрацювати систему показників для оцінки можливостей розвитку банківських криз з урахуванням макроекономічних тенденцій (макропруденційний аналіз).

2. В аналізі однорідних груп доцільно відслідковувати динаміку рівня концентрації та конкуренції, а також нерівномірності розподілу впливу кожної складової однорідної групи, зокрема банків.

3. Відношення регулятивного капіталу банків до активів, зважених на ризик в цілому по системі, є середньої величиною відношення відповідних показників. В цьому випадку дані по одній депозитній установі, що має високий рівень капіталізації, компенсує дані по декількох банках, що мають низький рівень капіталізації. В середньому по системі відповідні показники можуть демонструвати стабільність динаміки і не висвітлювати проблеми в окремих банківських установах. Отже, такого роду показники мають розраховуватися та аналізуватися як в цілому по системі, так і по кожному банку окремо.

4. Органи банківського нагляду НБУ для оцінки індикаторів фінансової стабільності мають взяти за основу методику МВФ з метою виявлення проблемних моментів в розвитку банківської системи України.

5. Відповідна оцінка повинна проводитися на підставі матриці динаміки макроекономічних показників та показників фінансової стабільності за окремими банками чи їх групами.